

Müstəqilliyimizin bəhrələri

❑ **Naxışnərgiz Naxçıvan Muxtar Respublikasında o qədər də böyük olmayan yaşayış məntəqələrindən biridir. Babək rayonunun ərazisində, Qahab kəndinin yaxınlığında, dağların aşağı ətkələrində sığınmış yurd yeridir. Bu kəndin maraqlı bir tarixçəsi var. Belə ki, Naxışnərgiz kəndinin əhalisi – indiki sakinlərin ulu babaları bu yerdən xeyli aralıda, Nəhcir dağının ətkələrində, füsunkar bir yerdə yaşamışlar.**

Qədim yurd yerləri olan Naxışnərgiz və Sürəmlik bir-birinin yaxınlığında olan, sazlı-sözlü aşıqları, el ağsaqqalları, xanim-xatın ağbırçkləri ilə seçilən dağ kəndləri idi. Bu kəndlərdə toxunan xalçalar, kilim və palazlar adla deyiləmiş. Bağ-bağçalardakı meyvələrin dadı-tamı bambaşqa imiş.

Lakin sonralar çətinliklər yaranmış, əhalinin yaşayışında, güzəranında problemlər baş qaldırmış, ən başlıcası isə təsərrüfat və içməli su qıtlığından əhali tədricən bu yerləri tərk etməyə başlamış, indiki Naxışnərgiz kəndində və ətraf yaşayış məntəqələrində məskunlaşmışlar.

Bəs, bu kəndə niyə Naxışnərgiz adını veriblər? Yaşı 80-ə yaxın olan kənd ağsaqqalı İsmayıl Zamanov söyləyir ki, bir vaxtlar bu kənddə

Nərgiz adlı bir qadın yaşayırmış. Xalça ustası imiş. Onun toxuduğu xalçalar keyfiyyətinə, rəng çalarlarına, cizgilərinə görə seçilmiş. Nərgiz nənə toxuduğu xalçaların ipliğini yerli balbas cinsli qoyunların yunundan hazırlayı, onları cəhrədə əyirirmiş. Bu iplərə yurd yerlərinin təbiətindən, geniş düzlərindən topladığı güllərdən, çiçəklərdən rəng qatarmış. Xalçaçı qadın əl işinə fərqli ilmələr vurur, mürəkkəb toxunuşa malik sənət əsəri yaradardı. Hətta onun toxuduğu xalçalardan biri o vaxtlar keçirilən mötəbər sərgilərin birində yüksək yer tutub, mükafat alıbmiş.

Deyənlərə görə, həmin xalça indi də Sankt-Peterburq muzeylərinin birində qorunub saxlanılır. Ulu babalarının dediyinə görə, elə bu kənd də ətraf sahələrinin naxışlı-nərgizli olmasına və Nərgiz nənənin toxuduğu xalçaya görə Naxışnərgiz adlandırılıb. Onu da qeyd edək ki, kəndin indiki sakinləri də zəhmətkeş insanlardır, torpağa, əməyə bağlıdırlar. Sənəti, sənətkarı qiymətləndirən, adət-ənənələri yaşadırdılar. Bu kənddə 1898-ci ildə inşa olunmuş məscid binası olub. Qədim Pir hesab edilən yer də bu kəndin ərazisindədir.

Mən özüm bu kənddə ilk dəfə ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində olmuşam. Jurnalist marağı, Naxışnərgiz adı məni çəkib bu yere gətirmişdi. Balaca bir kənd idi. Yolları narahat, ətraf miskin görkəmdə, evləri, həyətləri o qədər də ürəkəcan deyildi. Problemlər çox idi. Lakin ötən əsrin 90-cı illərinin ortalarında kəndə yenilik ab-havası gəldi, hər bir sahədə canlanma başladı. İnsanların doğma ocağa bağlılığı, qurub-yaratmaq əzmi artı. İkinci kərə qovuşduğumuz müstəqilliyimizin nuru, bu balaca kənddə də gəlib çatdı, onun qaranlığa qərq olmuş gecələrini, ara-sıra işıq görünən evlərini nura boyadı.

Müstəqillik işığına bürünən kənd

Bəli, bir vaxtlar inşası böyük ümidlərlə həyata keçirilən 100 milyon kubmetrlik su anbarı istifadəyə verildikdən sonra Naxçıvan kəndlərində xeyli canlanma yaranı, əkin-biçin işləri sürətləndi, kəndlinin sabaha inamı artdı. Heydər Əliyev

Nura boyanmış yurd yeri

Su torpağa məlhəmdir

Naxışnərgiz kəndlisi xəyalına belə gətirməzdi ki, gün o gün olacaq onun yaşadığı, həvəsle əkib-becərmək istədiyi ərazilərə su çıxarılaacaq, özü də gen-bol, işlədə biləcəyi qədər. Amma bunun iştirakı, gözləntiləri vardı. Bir vaxtlar ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə yaradılan Vayxır su dəryəçası

su anbarından ayrılan sağ və solsahtil kanalları onlarca kəndin ərazisindən keçdi. Nəinki Babək rayonunun, eləcə də digər rayonların sosial-iqtisadi inkişafına təkan verdi. Bir baxın, kiçik bir yaşayış məntəqəsi olan Naxışnərgizin siması nə qədər dəyişildi. İnsanların gün-güzeranı yaxşılaşdı, evlərdə taxılın, çörəyin bolluğu yaranı, torpağın yaşıl libası artdı, ruzi-bərəkət çoxaldı.

Bu kiçik yaşayış məntəqəsində 176 təsərrüfat, 650 nəfər əhali və 864 hektar ümumi torpaq sahəsi var. Kənd əhalisinin əksəriyyəti əkinçilik, taxılçılıq, heyvandarlıq və arıçılıqla məşğul olur. Bu payız günlərində kənd ətrafı sahələrdə bir qələbəlik müşahidə edirsən. Naxışnərgizin ətraf sahələrində, Qutan dağı, Selov, Qurd dağı adlandırılan ərazilərə çıxanda, kəndli zəhmətlinin ətrini, bəhrəsini hiss edirsən, görürsən. Bir tərəfdə şum qaldırılır, başqa bir tərəfdə taxıl əkilir, suvarılır. Heyvandarlar davalarını dağ yamaclarına yayıb. Yonca-ıqlarda, otlaq sahələrində bəslənən cins mallar, inək və düyələr gümrəhdir. Arıçılar arı yeşiklərinin ətrafındadırlar. Bostan-tərəvəz

(onu haqlı olaraq, Heydər Əliyev su anbarı adlandırdılar) muxtar respublikanın təbiətini gözəlləşdirdi, torpaqlarını cana gətirdi, min hektarla torpaq sahəsi əkin dövryyəsinə qatıldı, ruzi-bərəkət artdı, iqtisadiyyat yüksəldi, kənd adamının üzü güldü. Bu sevincdən Naxışnərgiz kəndlisinə də pay düşdü.

Bəli, bu gün 100 milyon kubmetr su tutumu olan anbar muxtar respublika iqtisadiyyatında mühüm rol oynayır. Hələ onun üzərində qurulmuş 4,5 meqavat gücündə olan su elektrik stansiyasını demirik. Sonralar belə stansiyaların sayı da artdı və bir vaxtlar elektrik enerjisi sarıdan korluq çəkən qədim diyər enerji idxalçısından ixracatçısına çevrildi. Bütün bunlar hamısı ümummilli lider Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasətinin, eləcə də müstəqilliyimizin gətirdiyi töhfələr deyilmi? Gəlin bu töhfələri muxtar respublika timsalında deyil, elə haqqında bəhs etdiyimiz kiçik bir yaşayış məntəqəsinin, günü-gündən böyüyən, gözəlləşən Naxışnərgiz kəndinin timsalında verək.

sahələrindən, meyvə bağlarından payız məhsulları yığılır. Kəndətrafi sahələrdəki bu xoş görünüşləri bizi əli qabarlı zəhmətkeş insanların, torpaq adamlarının yanına çəkib gətirdi, onlarla elə geniş tarlalarda, bərəkət qoxuyan, çəkilən zəhmət bəhrəsi duyulan ərazilərdə həmsəhbət olmaq istəyi yaranı.

Torpaq ruzi mənbəyidir

Qırx ilə yaxındır ki, mətbuat, radio-televiziya sahəsində çalışıram. Bu illər ərzində muxtar respublikamızın bütün bölgələrində olmuş, kəndlərini gözmüş, yüzlərlə zəhmətkeş insanla, torpaq adamı ilə görüşüb söhbət etmiş, qayğıları ilə maraqlanmışam. Əminliklə deyə bilərəm ki, torpağa baş əyən, alın tərini axıdan əliqabarlı insan çəkdiyi zəhmətin bəhrəsini görmür, yaxşı dolanır. Torpağın iş yerli olmasına isə ona baş əyənlər yaxşı bilir. Elə Naxışnərgiz kəndinin ətraf sahələrində həmsəhbət olduğumuz insanlar da bunu nikbinliklə söylədilər.

Torpaq mülkiyyətçisi Zaman Zamanov əlində belə taxıl əkinini sahəsindəydi. Əkin keçirilmiş

sahə suvarılırdı. Qarayanız, vüqarlı bir adamdı. Görüşüb hal-əhval tutduq. Dolanışığından, kəndin müasirləşməsindən həvəsle danışdı. Dedi ki, təsərrüfat adamıdır. Gördüyü işin müqabilində yaxşı da məhsulu olur. Taxıl, yonca, tərəvəz əkir, heyvandarlıq məhsulları istehsal edir. Bir neçə ildir ki, heyvandarlığın keçicilik sahəsinə də maraq göstərir. Deyir ki, artıq onların sayını 25-ə çatdırıb. Dözümlü heyvandır. Südünlü, pendirinin əvəzi yoxdur.

dan bələd olan qadınlar yerli taxılın unundan keyfiyyətli, ətirli, dadlı-tamlı çörək ərsəyə gətirirlər. Lavaşdan olavə dəstana, çıppa, qalın və digər milli çörəklər də bişirir, yerli undan orşədə kəsirlik.

Sahibkara məxsus "Rəhimə" lavaşbişirmə sexindəki səliqə-səhman göz oxşayır. Xalat geyinmiş qadınlar xüsusi həvəsle xamır yoğurur, kündələyir, onu müasir avadanlıqlarla köməyi ilə bişirirlər. Yerli taxılın ununu isə ətirli, dadlı-tamlı çörəyi çıxır.

Biz səxdə olarkən burada çalışanları nikbin əhval-ruhiyyəyə gördük. Dedilər ki, çörək sarıdan heç bir çətinlik yaşamırlar. Taxılımız, çörəyimiz boldur. Kənd adamları öz istehsalları olan unu səxə gətirir, onların sifarişləri ilə lavaş bişirilir və ünvanlarına çatdırılır.

Sahibkarın həyat-bacası da bolluqdan, xoş güzərandan xəbər verirdi. Üstü payız meyvələri ilə dolu qoz, alma, armud, heyva, nar ağacları sıralanmışdı. Bir neçə yerdən bulaq suları axırdı.

Birmərtəbəli yaşayış evindəki dizayn işləri, səliqə-səhman xoş güzərandan, bolluqdan xəbər verirdi. Ailənin sonbeşik övladı Şəfiqə isə dibçək güllərini, çiçəkləri sulayırdı. Yaşılığa, gülzarlığa qayğıni bu kənddə hər bir evdə, hər bir ocaqda gördük. Demək, Nərgiz nənənin xeyrixah ənənələri yaşadırlar, təbiətə, torpağa naxışlar salırmı, gözəllik nümunəsi yaradırlar.

Bu yerdə bir zəhmətkeş kəndlinin evində də olduq, nahar süfrəsinə qonaq edildik. Süfrədəki bütün nemətlər kənd adamının özünün istehsalı olan təbii məhsullardı. Bu görüntüləri

görəndə xəyal məni 40-50 il əvvələ apardı. Bir vaxtlar kənd evimizdə anamın xüsusi zövqlə bişirdiyi xörəklərin dadını-tamını hiss etdim, duyduq ki, bu yerdə də milli mətbəx ənənələri qorunub yaşadırlar.

Ağsaqqal sözü, ağbırçək öyüdü

Bir nümunəvi ailədə olmaq, sayılıb, seçilən ağsaqqal, ağbırçəkə görüşüb söhbət etmək istəyimi bildirəndə, 80-ə yaxın yaşlı olan İsmayıl kişini soraq verdilər. Adı kəndli həyatının darvasından içəri girəndə gözəlrimizə inanmadıq. Zəngin, təmtəraqlı həyat-bacalar çox görmüşük. Amma bu həyat onlardan tamamilə fərqlənirdi. Belə ki, İsmayıl kişinin həyat-bacasında maddi vəsait daha çox sərf olunmadan onun öz zəhmətlinin, öz əməyinin bəhrəsi vardı. Bir vaxtlar onun öz əli ilə əkilmiş hündür qoz ağaclarının kölgəsində yan-yana bir neçə inək, kökəldilməyə bağlanmış danalar vardı. Qoz ağaclarının isə üstü məhsulla dolu idi. Bu gün, sabah yığılacadıq. Həyatın bir küncündə isə hinduşka saxlanılan yer

də ayrılışdı. Altmışa yaxın hinduşkanın hərəsinin çəkisi 7-8 kiloqram gələrdi.

Həyatın bir yarısı isə ata-babadan becərilən, Günəşdən nur almış şirin-şəkor üzümülük üçün ayrılışdı. Digər meyvələrin də ətri həyatı bürümüşdü. Subtropik bitkilər, rəngbərəng güllər, çiçəklər də əz deyildi.

Bəs, bu naxış-naxış cılalınmış bol bəhrəli yaşılıq bağcının sahibi kimi idi? Qarşımızda isə vüqarla dayanmış, qəddi-qaməti yerində olan, nurani bir el ağsaqqalı dayanmışdı. Elə bil fikrimizdən keçənləri, hansı sual ünvanlayacağımızı da duymuşdu.

– Bəli, oğul, bütün bunların hamısının yaradadı, qurandı, mən özüməm. Yaşım səksənə yaxınlaşsa da özümü qıvrıq hiss edirəm. Həmişə də torpaqla, zəhmətlə, iş-güclə məşğul olmuşam, təbii qidalər qəbul etməmişəm. İndinin özündə də tezdən oyanıram, mal-heyvanı naxıra ötürürəm. Beləcə təsərrüfat qayğılarını başlayır. Payızlıq taxılı da vaxtında əkməmişəm. Əkin-biçin üçün lazım olan texnikalarımız da kifayət qədərdir. Əsaslı sudur. O da ki, daimi var. Kəndimizin yuxarısından keçən kanalda təsərrüfat suyu kifayət qədərdir. Gənclərimizə həmişə tövsiyə etmişəm ki, iş insanın cəvheridir. Çalışsın, zəhmət çəksən bəhrəsini də görərsən. Sağ olsunlar

Bütün bu xoş günləri, kəndlərimizdəki sosial-iqtisadi inkişafı, əmin-amanlığı gördükcə qəlbim dağa dönür, gündən-günə sanki gəncləşir, daha qıvrıq oluram, – deyər, ixtiyar qoca sevincini gizlətmədi. Çay süfrəsi ətrafında əyləşən el ağsaqqalının, ağbırçək nənənin şirin söhbətlərini dinləyə-dinləyə bu xoş görüntüləri fotokameranın yaddaşına, zəhmət ətri ilə yoğrulmuş fikirlərin isə diktafona köçürürəm.

Ziya ocağı

Uzun illər Naxışnərgizdə məktəb binası olmayıb. Kənd uşaqları qonşuluqdakı Qahab məktəbində təhsil alıblar. 2014-cü ilin dekabrında isə bu kiçik yaşayış məntəqəsində bir sıra mühüm infrastruktur layihələri reallaşdırılıb, kompleks quruculuq işləri aparılıb. İki mərtəbəli kənd mərkəzi və zirzəmi qatı ilə birlikdə 3 mərtəbəli 234 şagird yerlik məktəb binası inşa olunub, xidmət mərkəzi istifadəyə verilib. İndi sakinlər bir mərkəzə doğru gəlir, qısa vaxtda öz yerli məsələlərini burada həll edirlər. Qeyd edək ki, kəndin gələcək inkişaf perspektivinə hesablanmış bu yeni binaların xidmətindən qarşıdakı onilliklər ərzində samərəli şəkildə istifadə etmək mümkün olacaq.

Naxışnərgiz kənd tam orta

məktəbində 162 şagird təhsil alır. Onların təlim-təربiyəsi ilə 25 müəllim məşğul olur. Burada kimya, biologiya, fizika laboratoriyaları, müxtəlif fənn kabinetləri, elektron lövhəli siniflər, müasir kompüterlər quraşdırılmış tədris otaqları vardır. Kənd məktəbində xarici dillərin tədrisinə də diqqət yetirilir. Yaradılan nümunəvi şəraitin və lazımı tədrisin nəticəsidir ki, məktəbin məzunlarından 6 nəfəri bu il müxtəlif ali və orta ixtisas məktəblərinin tələbəsi adına layiq görülüb. Məktəbin direktoru Anar Fərzəliyev və kənd ziyahısı Əmrah Rzayev qarşıdakı illərdə daha yüksək nəticələr qazanacağını nikbinliklə söyləyirlər.

Bəli, bir vaxtlar Nərgiz nənənin böyük həvəsle, ustalıqla toxuduğu o qiymətli xalçanın naxışlarını, rəng çalarlarını indiki Naxışnərgiz kəndinin özündə, təbiətində, yolunda, yeni binalarında, bağında-bağçasında aydın görə bilərsiniz. Kənd ətrafı yüksəkliklərdən baxanda sanki təbiət bu yerdə gözəl bir xalçərib. Bu qədim yaşayış məntəqəsi həç vaxt indiki qədər gözəl, cazibədar olmayıb. Payız fəslinin gətirdiyi rəng çalarları isə daha gözəldir. Sanki təbiət qonqunda, Naxışnərgiz adlı məkənda böyük bir xalçə canlı olaraq torpağın üzərinə ilmələndi. Bu taxılın müəllifləri isə zəhmətkeş Naxışnərgiz kəndlisidirlər, uğurla həyata keçirilən iqtisadi siyasətin və müstəqilliyin gətirdiyi bəhrələrdir.

Ümummilli İder Heydər Əliyev bir vaxtlar kəndlərimizi məhz belə yaraşlıq, müasir görkəmdə görmək istəyirdi, bunun üçün diqqət və qayğısını da əsirgəmədi. O qədər də böyük olmayan, lakin qəsəbə görkəmi alan Naxışnərgiz də məhz ulu öndərin arzuladığı, görmək istədiyi kəndlərdən biridir, çiçəklənən yurd yeridir.

Məhəmməd FƏRƏCOV,
Naxçıvan Dövlət Televiziyasının
baş redaktoru